

GeodataGuide

Din guide till Geodatasamverkan

GeodataGuiden är i första hand en vägledning för de kommuner som ännu **inte** har gått med i Geodatasamverkan. Den kan också vara till stöd för er som redan har bestämt er för att gå med eller är med i Geodatasamverkan men har kört fast i hur ni skall gå vidare.

Geodataguiden är uppbyggd i tre delar som berör frågor kring de ekonomiska aspekterna samt belyser nyttor och de positiva effekterna med Geodatasamverkan. Nyttorna med Geodatasamverkan är något som ofta underskattas men är en faktor som kommer hela kommunens verksamhet till godo. För att er start i Geodatasamverkan skall bli så smidig som möjligt är vikten av god planering och bra struktur en förutsättning.

Geodataguiden är uppbyggd utifrån ett antal frågeställningar som ska vägleda er och förhoppningsvis bli ett stöd och underlag inför ert beslut att gå med i Geodatasamverkan.

Uppdelningen av guiden är i tre delar enligt följande:



1 - Inför beslut

- Denna del skall ses som en förberedelsefas för att ta ställning om er kommun skall gå med i Geodatasamverkan nu eller avvakta.

2 - Planering samverkansstart

- Efter att er kommun har bestämt sig för att gå med så får ni här en vägledning som stöd vid införande av Geodatasamverkan.

3 - Efter samverkansstart

- Efter att er kommun har gått med och fått tillgång till geodata via Geodatasamverkan kan ni här få ytterligare råd och tips hur er kommun kommer vidare i användningen av geodata både i sin GIS-verksamhet och i övrig verksamhet.

Nyttor med Geodatasamverkan för en kommun

Nyttor kan definieras olika som exempelvis samhällsnytta, kommunmedborgarnytta eller direkta nyttor i den kommunala verksamheten. Dessa ter sig olika i kommunerna beroende på kommunernas skilda förutsättningar.

Utbudet av geodata är fortfarande stort men villkoren är enhetliga och man tecknar ett enda avtal och betalar en fast årsavgift för användning av de geodata som ingår i produktutbudet. Att vara med i Geodatasamverkan kan liknas vid att köpa ett "åkbånd" för att använda geodata.

Nedan följer några exempel på nyttor som kan vara gemensamma oavsett kommunens storlek eller förutsättningar.

- Ett avtal för samtliga geodata enligt produktutbud vilket minskar administrationen för avtalsförhandlingar, kontroll av rättigheter eller i samband med budgetarbete
- Uppdaterad och strukturerad geodata som hämtas direkt från källan
- Tillgång till mycket större mängd geodata än tidigare vilket ger bättre beslutsunderlag
- Flexibilitet, möjligt att ta hem geodata då behov uppstår utan krånglig administration
- Möjlighet att upptäcka och testa fler intressanta geodata, i andra förvaltningar och för olika verksamheter
- Lättare att få tillgång till geodatatjänster - när fler användare med hjälp av geodatatjänster som används i fler verksamhetssystem
- Enklare för mobil åtkomst av geodata när man använder Lantmäteriets tjänster
- Enklare kommunikation med andra myndigheter då alla använder samma geodata
- Rationaliseringseffekter (kompetens, teknik m.m.) vid t.ex. regional kommunsamverkan kring nedladdning, lagring och distribution
- Bättre kvalitet på nationella data (som används av kommunens kunder) när alla använder samma data och därför upptäcker brister
- Mindre administration av egna data och tjänster
- Samverkan underlättas.

Läs om mera nyttor på länken [Goda exempel](#).

Geodata inom Geodatasamverkan

Kommunen är inte en "isolerad ö" i sin omgivning. De regionala förutsättningarna påverkar kommunen högst påtagligt och tillgång till geodata över angränsande kommuner är ofta nödvändigt för att kunna utöva sin verksamhet effektivt.

De kommuner som går med i Geodatasamverkan får tillgång till geodata även över angränsande kommuner, men endast för att utöva sin egen kommuns verksamhet.

Kommuner som samverkar

Kommuner som samverkar har ofta behov av att få tillgång till geodata inom det gemensamma geografiska område som samverkan omfattar. Det blir enklare att samverka med andra kommuner om samtliga inblandade parter är med i Geodatasamverkan för då har kommunerna rätt att dela med sig av de geodata som finns i produktutbudet inom Geodatasamverkan. De behöver därför inga ytterligare avtal utan endast det **användaravtal** för Geodatasamverkan som varje kommun har tecknat.

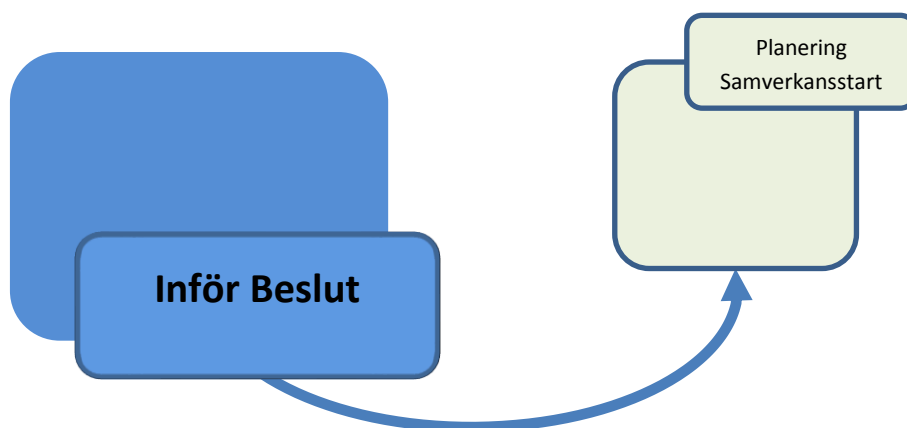
Om inte alla samverkande kommuner är med i Geodatasamverkan så krävs det att varje enskild kommun som inte är med i Geodatasamverkan tecknar separata licenser för den geodata som skall användas inom kommunsamverkan.

Exempel på kommunsamverkan kan vara gemensam skolskjutsplanering, logistik inom vård och omsorg, kommunöverskridande mät-, kart- och GIS-samverkan m.m.

Läs mer på www.geodata.se

[Användaravtal och produktutbud](#)

Inför beslut



Inventering

Notera att **Kart och GIS** i denna guide syftar till den funktion i kommunen som i huvudsak hanterar kart- och GIS frågor. Namn och beteckningar inom den kommunala organisationen skiljer sig från kommun till kommun. De som används i denna guide är ett urval som är allmänt förekommande bland många kommuner.

Inventering av geodataanvändningen är oftast nödvändig för att få en total bild av en kommuns konsumtion/användning av geodata. Tanken är att med några påståenden/frågor hjälpa er att tänka igenom var och hur geodata ingår och används inom kommunens vitt skilda verksamhetsområden. Det är lätt att bara fokusera på sin egen verksamhet och glömma att geodata faktiskt används inom många andra verksamhetsområden också.

Frågorna nedan skall utifrån påståendena besvaras med **JA** eller **NEJ** med utgångspunkt för det som passar bäst in på situationen i er kommun.

**Ordning och reda på
beställningar av geodata!**

*Sköts inköpen av geodata organiserat och
strukturerat och är centraliserad till en
funktion?*

Ja

Nej

Geodata ingår oftast i olika ärende- och handläggningsstöd i kommunens olika förvaltningar!

*Används geodata även av övriga förvaltningar och inte **endast** inom Kart och GIS huvudsakliga ansvarsområde?*

Ja

Nej

Ansvar för geodatakostnaderna!

Är det Kart och GIS som ansvarar för de årliga geodatakostnaderna?

Ja

Nej

Kartan som informationsstöd har blivit ett självklart verktyg i dagens samhälle. Användningen ökar i takt med teknikutvecklingen!

Tillgodoser kommunens befintliga kartor både internt och externt behoven för allmänhet, tjänstemän och politiker till fullo?

Ja

Nej

För medborgare och samhällets bästa så ställs det krav på att kommunen har god beredskap inför framtida kriser och hot!

Är kommunens strategi inför framtida hot och kriser god (t.ex. klimatförändringar) och finns det tillgång till ändamålsenlig och kvalitetssäkrad geodata?

Ja

Nej

Utvärdering

Om ni har svarat **JA** på samtliga påståenden så bedömer ni att ni har bra koll på läget och bra förutsättningar för det fortsatta arbetet.

Men för att vara helt säker så bör ni ändå gå igenom geodataanvändningen i er kommun genom att fylla i tabellerna 1-5 (*Sammanställning av kommunens geodataanvändning*). Det ger er en bra överblick av kommunens geodataanvändning.

För att inte glömma bort någon geodata bör ni kontrollera med samtliga förvaltningar inom **kommunen** och inte endast användningen av geodata inom "Kart och GIS" (er förvaltning).

Ni som har svarat ett eller flera **NEJ** behöver gå vidare med en djupare analys och en inventering av geodataanvändningen inom samtliga förvaltningar i kommunen.

Gå därefter vidare och sammanställ kommunens geodataanvändning genom att fylla i tabellerna 1-5 (*Sammanställning av kommunens geodataanvändning*).

Kontroll av Geodataanvändningen

Nästa steg i inventeringen blir att kartlägga vilka geodata som Kart- och GIS, (tabell 1) och inte minst andra förvaltningar använder idag (tabell 2 - 4). Dessutom ska ni tänka på vilka geodata ni inte har idag men skulle vilja ha eller behöver (tabell 5). Avslutningsvis ska ni sammanställa kostnaderna och jämföra med avgiften för Geodatasamverkan (tabell 6).

Känner ni osäkerhet kring vilka geodata som används i er kommun så finns nedan en kortfattad förteckning på förvaltningar och enheter som normalt använder geodata i någon form. Namnet på förvaltning och enhet skiljer sig från kommun till kommun, så ni får tolka dessa så att de passar in på er kommun.

Kommunala förvaltningar som oftast konsumerar/använder geodata:

Mät-, Kart och GIS

Teknik (VA – gata – renhållning – park - fritid)

Skola (skolskjutsplanering – elevregister - elevupptagningsområden)

Omsorg (vårdtagarregister – ruttplanering - krisberedskap)

Kultur&Fritid (bad-, idrotts- motionsanläggning, bibliotek, mm)

Räddningstjänst

Kommunledning (regional planering - demografi-pendling/transport krisberedskap)

Plan- & Bygglov

Miljökontor

Planeringskontor/Mark och exploateringskontor eller liknande (markinnehav, markförvärv, övergripande fysisk planering, befolkningsregister) kan även ligga på annan förvaltning/enhet

Geodata inbäddad i leverantörers system/tjänstelösningar

De geodata som ingår i Geodatasamverkan kan också vara "inbäddade" i era leverantörers system/tjänstelösningar. Kommunala ärendehanterings- och informationssystem innehåller

oftast någon typ av geografisk referens. Kontrollera med kommunens systemadministratörer eller leverantören vilken typ av geodata som systemen eventuellt innehåller.

Tänk på att även ta med dessa avgifter (nyttjanderättsavgifter) för geodata men inte avgiften eller kostnaden för själva systemet.

Exempel på register eller system som normalt innehåller någon typ av geodata.

Kommunövergripande register/system där geodata kan ingå i någon omfattning

Kommuninvånarregister (KIR, KID mm)

Fastighetsregister (FIR)

LT-LTF (lokal vägdata/lokala trafikföreskrifter)

Debitering (VA-renhållning mm)

Logistik (renhållning-snröjning-navigering mm)

Det kan också finnas "inbäddade" kostnader i en komplex leverantörlösning där det många gånger kan vara svårt att urskilja delkostnader för geodata.

Exempelvis hyrköp av nätverks-RTK utrustning, där Swepos ingår.

Är ni osäker på storleken för de kostnader som kommer från Lantmäteriets geodata, rådfråga då Geodatasupport@lm.se

Vad är kommunal offentlig användning?

Inom kommunen bedrivs oftast verksamhet både i förvaltningsform (offentlig) och i bolagsform (kommersiell). Är kommunen med i Geodatasamverkan så får geodata användas fritt inom offentlig verksamhet. Detta är en fråga som ni måste ta hänsyn till och bedöma själva inom kommunen. Kontrollera med er kommunjurist om ni är osäker på i vilken form någon av kommunens verksamheter bedrivs.

Vad är kommunal offentlig användning?

Är verksamheten att betraktas som offentlig eller kommersiell?

Med kommunal och landstingskommunal offentlig användning avses den verksamhet som kommunen, dess myndigheter och landstinget bedriver enligt författning

Hjälp angående vad som är offentlig resp. kommersiell verksamhet finns på SKLs hemsida [följ länken](#)

Detta åskådliggörs på Geodata.se bl.a. som ett [flödesschema](#).

Det finns också på Lantmäteriets hemsida en förklaring vad som avses: [kommunal verksamhet som omfattas av licens för offentlig användning](#)

Sammanställning av kommunens geodataanvändning

Fyll i tabellerna 1-5 *Sammanställning av kommunens geodataanvändning*

Egen förvaltning/enhet: *[namn]*

Tabell 1	Dataslag-benämning	Nyttjande- rättsavgift/år (licensavgift)	Leverans- avgift/år	Återför- säljare	Löptid/ uppsägningstid
Leverantör					
Lantmäteriet					
SCB					
Trafikverket					
SMHI					
SGU					
[xx]					
[xx]					
[xx]					
Summa kostnader och leveransavgift					

ÖVRIGA FÖRVALTNINGAR

Andra förvaltningar/enheter som oftast har behov av geodata är exempelvis *barn-utbildningsskola, vård-omsorg, kultur-fritid, gata-va-teknik, planering-kommunkansli-stab, turism, räddningstjänst.*

Se även den gröna rutan på sidan 6: *Kommunala förvaltningar som oftast konsumerar/använder geodata.*

Förvaltning/enhet: *[namn]*

Tabell 2	Dataslag-benämning	Nyttjanderättsavgift/år (licensavgift)	Leveransavgift	Återförsäljare	Löptid/Uppsägningstid
Leverantör					

Förvaltning/enhet: *[namn]*.....

Tabell 3	Dataslag-benämning	Nyttjanderättsavgift/år (licensavgift)	Leveransavgift	Återförsäljare	Löptid/Uppsägningstid
Leverantör					

Förvaltning/enhet: *[namn]*.....

Tabell 4	Dataslag-benämning	Nyttjanderättsavgift/år (licensavgift)	Leveransavgift	Återförsäljare	Löptid/Uppsägningstid
Leverantör					

EKONOMISK SAMMANSTÄLLNING:

Ställ nu samman de totala kostnaderna för geodata i kommunen utifrån tabellerna 1-5 på föregående sidor och för in i tabell 6 nedan

Tabell 6 Sammanställning av kostnader för kommunens geodata	
Från Tabell 1	Nyttjanderättsavgifter/år (licensavgift)
	Leveransavgifter/år
	Summa Tabell 1
Från Tabell 2	Nyttjanderättsavgifter/år (licensavgift)
	Leveransavgifter/år
	Summa Tabell 2
Från Tabell 3	Nyttjanderättsavgifter/år (licensavgift)
	Leveransavgifter/år
	Summa Tabell 3
Från Tabell 4	Nyttjanderättsavgifter/år (licensavgift)
	Leveransavgifter/år
	Summa Tabell 4
Från Tabell 5	Nyttjanderättsavgifter/år (licensavgift)
	Leveransavgifter/år
	Summa Tabell 5
Summering	Summan av kommunens totala kostnad (nyttjanderätts- och leveransavgifter)
	Kommunens avgift för deltagande i Geodatasamverkan

Anm: Ni hittar kommunernas avgift för Geodatasamverkan på Geodata.se under *Använda/Geodatasamverkan och dokumentet [Årsavgift för kommuner](#)*

Nu har ni fått en överblick av kommunens geodataanvändning samt en ungefärlig summa på era årliga direkta kostnader för geodata.

Aktualitet och Kvalité

Kontinuerlig tillgång till geodata som är uppdaterad och kvalitetssäkrad bidrar till bättre beslutsunderlag och oftast kortare handläggningstider. Mindre tid går åt att försäkra sig om att geodata som finns tillgänglig är aktuell, korrekt och relevant. Inom bygglov och planarbete är detta en förutsättning för en effektiv och rättssäker handläggning.

Aktuell, korrekt och relevant geodata är även viktigt när kommunmedborgare vill söka information och kunna utföra sina ärenden elektroniskt utan tidsödande fysiska besök eller telefonsamtal. Exempel på detta kan vara att söka bygglov, välja skola/förskola, få uppgift om berättigande till skolskjuts eller inte samt för taxor av olika slag.

Både räddningstjänst och kommunens riskledning förutsätter att data är korrekt, relevant och aktuell. Detta gäller i synnerhet geografisk anknuten information.

En fråga som ofta förekommer är hur ofta geodata uppdateras, som kartor, fastighetsinformation, adresser m.m. som ingår i olika verksamhetssystem.

Hur ser det ut i er kommun?

För att få svar på detta så bör ni gå vidare med påståendena som följer.

Frågorna skall besvaras med antingen med **Ja** eller **Nej**.

**Behoven ökar!
Kommunmedborgarna kräver
att allt mer information skall
vara tillgänglig på kommunens
hemsida**

*Är den informationen som finns
tillgänglig för allmänheten idag fullt
tillräcklig?*

Ja Nej

**För beaktande av
klimatpåverkan, med bl.a.
extremare väder, behövs det
relevant geodata för analyser i
samband med förebyggande
åtgärder för att minska
sårbarheten**

*Är alla riskområden för översvämning, ras,
skred eller liknande kända inom er
kommun?*

Ja Nej

Med uppdaterade geodata direkt från källan minskas osäkerheten att inte ha relevant eller tillförlitlig geodata.

Anser ni att den geodata ni har idag är tillräcklig och att behovet inte ökar i framtiden?

Ja Nej

Med aktuell och uppdaterad geodata så minskar risken för undermåliga beslutsunderlag

Har Kart och GIS alltid koll på läget och känner till alla förändringar inom kommunen?

Ja Nej

En av många pusselbitar i kommunens ambition att bygga upp en effektiv e-förvaltning (som digital bygglovshantering, administration av förskoleplatser, skolbusskort etc.) är tillgången till uppdaterad och kvalitetssäkrad geodata

Är den geodata som kommunen har idag fullt tillräcklig för kommunens behov att tillgodose medborgarnas ökade behov?

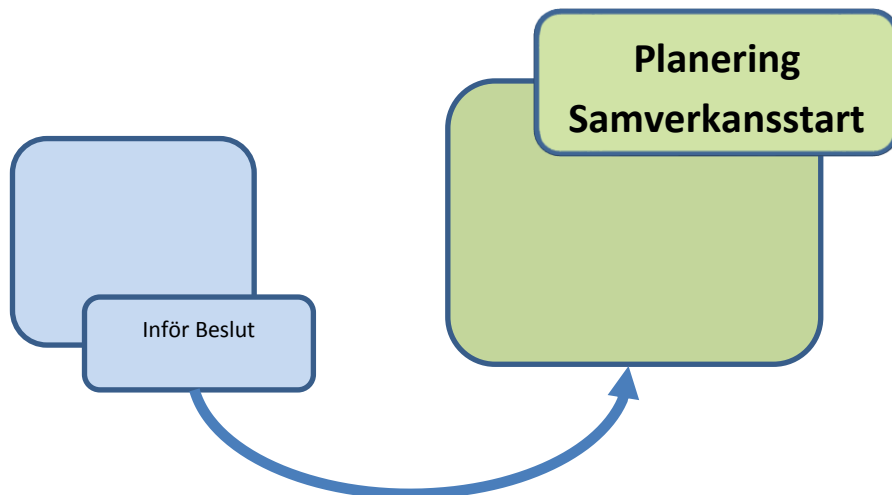
Ja Nej

Kommunal planering slutar inte vid kommungränsen utan är i högsta grad påverkad av naturens förändringar, utbyggnad av infrastruktur och förnyelsebar energi som t.ex. vindkraft. Men också av förändrade sociala strukturer i samhället

Är den geodata som finns tillgänglig idag, med information endast inom egna kommunen, fullt tillräcklig för kommunens behov?

Ja Nej

Planering samverkansstart



Planering inför samverkansstart

Denna del kan ses som en förberedelse inför samverkansstart. Det är en del saker ni behöver gå igenom innan ni fyller i ansökningsformuläret för att gå med i Geodatasamverkan.

När ni fyllt i tabellerna som finns i det förra avsnittet får ni en bra överblick på den geodata ni använder idag. Ni bör även ta reda på och fylla i när era avtal löper ut och hur lång uppsägningstid ni har, detta för att inte riskera att betala dubbla avgifter i samband med att ni går med i Geodatasamverkan.

Nedan följer några frågeställningar ni bör gå igenom inför samverkansstart:

Har ni kontrollerat
avtalsperiod och
uppsägningstider för de
Geodata ni
köper/prenumererar på idag?

Ja

Nej

Gå vidare till nästa
fråga/påstående

Se över avtalsperioder och
uppsägningstider så att ni
hinner säga upp befintliga avtal
i tid så att ni minskar risken för
dubbla kostnader när ni går
med i Geodatasamverkan.

Gå tillbaka till tabellerna
*Sammanställning av
kommunens
geodataanvändning*

Viktigt att ni går igenom den geodata ni använder. Gå tillbaka till tabellerna *Sammanställning av kommunens geodataanvändning* och fyll i avtalsperioder.

När ni går med i Geodatasamverkan ska ni avisera uppsägning av respektive avtal oavsett om ni använder Lantmäteriet eller en återförsäljare för köp av de geodata ni använder.

Anm: Lantmäteriet tillåter förtida uppsägning av **Nätverks-RTK, Digitalt Geodetiskt Arkiv och Arken** och återbetalar förskottsinsbetalning för de som går med i Geodatasamverkan.

Har ni informerat berörda
förvaltningar att kommunen
kommer att gå med i
Geodatasamverkan?

Ja

Nej

Gå vidare till nästa
fråga/påstående

Samla berörda och informera
om innebörden av
Geodatasamverkan.

Lista gärna vilka geodata som
kommunen använder idag och
presentera vad kommunen får
tillgång till.

Har ni informerat Lantmäteriet
att ni ska gå med i
Geodatasamverkan samt vilket
datum ni bestämt för inträde?

Ja

Nej

Gå vidare till nästa
fråga/påstående

Anmäl till Lantmäteriet via
geodata.se dit ni även fyller i
formuläret för ansökan

Det är viktigt att ni håller en dialog med Lantmäteriet så att inget "faller mellan stolarna" inför samverkansstarten.

För att gå med i Geodatasamverkan fyll i formulär som ni hittar på länken nedan.

[Ansökan om att teckna Användaravtal på Geodata.se](#)

Har ni informerat era
systemleverantörer att ni ska
gå med i Geodatasamverkan
samt vilket datum ni bestämt
för inträde?

Ja

Nej

Gå vidare till nästa
fråga/påstående

Kontakta era
systemleverantörer så tidigt
som möjligt så att de är
förberedda för de eventuella
åtgärder de behöver vidta

Tänk på att när kommunen går med i Geodatasamverkan kan er systemleverantör behöva justera sina rutiner för hur kommunen beställer/hämtar sin geodata.

Har ni dokumenterat den geodata ni använder idag och har ni förberett er för hämtning av dessa via Geodatasamverkan?

Ja

Nej

Gå vidare till nästa fråga/påstående

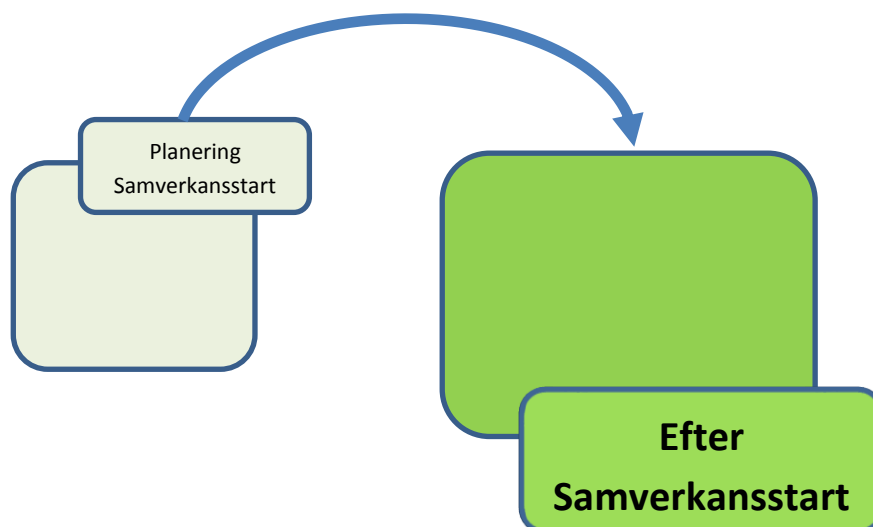
Se över era rutiner för hämtning av geodata samt kontakta era systemleverantörer och informera att ni går med i Geodatasamverkan så att de kan anpassa sina rutiner

Tänk på att...

- Planera i god tid för att ta fram rutiner för hämtning och lagring av geodata
- Ta kontakt med respektive dataleverantör i Geodatasamverkan för att sätta upp leveransrutiner för de geodata som ni vill använda inom ramen för Geodatasamverkan, gäller även för de geodata som ni i dag får levererat via återförsäljare/vidareförädlare.
- Informera [Geodatasupport](#) på Lantmäteriet för startdatum samt vilka av Lantmäteriets avtal som berörs och som ev. behöver sägas upp
- Informera era systemleverantörer
- Informera er IT-avdelning
- Informera övriga kommunala förvaltningar och verksamheter
- Om ni samverkar med andra kommuner, informera de berörda kommunerna
- ...

En del av dessa frågor får ni svar på i nästa avsnitt Efter samverkansstart

Efter samverkansstart



Kommunala och nationella strategier

The image shows the cover of the 'Nationell Geodatastrategi för Sverige 2016-2020'. The cover features a grid of images and text:

- Top Left:** 'Nationell Geodatastrategi för Sverige' and '2016-2020'.
- Top Right:** 'Innovation och tillväxt' (with a child in a field) and 'Digitalisering och offentlig förvaltning' (with a woman looking at a screen).
- Bottom Left:** 'Klimatanpassningen och miljöhoten' (with a boat on a beach) and 'En effektivare samhällsbyggnadsprocess' (with construction workers).
- Bottom Right:** 'Försvär, samhällsskydd och beredskap' (with a military helicopter).

At the bottom, there are two sections:

- Mål 2016-2020:** Four numbered goals: 1. Geodata är öppna, 2. Geodata är användbara, 3. Geodata är tillgängliga, 4. Samverkan är välutvecklad.
- Geodatarådets arbete 2016-2020:** Text describing the strategy's implementation, mentioning the Geodata Council and the National Land Survey of Sweden.

[Geodatastrategin](#) är planen som beskriver hur vi skapar en väl fungerande infrastruktur för geodata i Sverige. Geodatastrategins mål 2016-2020 är att geodata ska bli öppna, användbara, tillgängliga och att vi ska ha en välutvecklad samverkan mellan användare och producenter av geodata.

Kart-, GIS- eller MBK-policy

Har kommunen någon Kart-, GIS- eller MBK-policy som beskriver distribution och tillgång till geografisk information?

Ja

Nej

Detta kan vara ett bra tillfälle att se över sin policy och att den uppdateras utifrån de ändrade förutsättningarna genom att kommunen gått med i Geodatasamverkan samt att Geodatasverige nu har en tydlig Geodatastrategi.

Administration av Geodata

Ökad tillgång till geodata inom kommunen kommer förmodligen även att öka efterfrågan hos de kommunala användarna.

Frågor som kommer upp och behöver aktualiseras i samband med samverkansstart kan exempelvis vara:

- Hur får vi tillgång till geodata?
- Vem hämtar hem geodata?
- Hur administreras behörigheter och inloggnings?
- Går det att effektivisera geodatahanteringen?

Dessa och andra frågor kring administration av geodata följer nedan.

Besvara även här med ett **Ja** eller **Nej** i förekommande fall.

Har ni en genomtänkt plan för informationsspridning?

Ja

Nej

Gå vidare till nästa fråga/påstående

Vissa kommuner skickar ut nyhetsbrev med information om nya kartprodukter/-tjänster och tips om nya, användbara kartlager i kommunens kart/webbtjänst samt kontaktuppgifter till Kart- och GIS-enheten.

Informationsspridning kring fördelar med Geodatasamverkan

Tänk på att sprida information kring de fördelar kommunen nu har med Geodatasamverkan. Att geodata nu kan tillgängliggöras på ett enklare sätt innebär nya möjligheter och skapar nyttor för användare inom flera kommunala verksamheter, t.ex. möjligheten att analysera olika alternativ och ge bättre service. Den viktigaste nyttan av geodata är att ha en gemensam och aktuell lägesbild ("karta"), det gäller allt från samhällsplanering, hur man samverkar i en krissituation samt hur man snabbt hittar rätt och därmed räddar liv. Möjligheten till detta har ökat och förenklats, i och med tillgången på geodata genom geodatasamverkan samt det ökade utbudet av tjänster. I slutändan leder detta till att hela samhällsbyggnadsprocessen förbättras.

Kommuner som varit med en tid uppger ett antal fördelar, bl.a. att de slipper göra egen laserskanning sedan de gick med i Geodatasamverkan. Processen för att sammanställa ett beslutsunderlag bestående av en kombination av olika geodata som t.ex. höjdmätningar, höjld modeller och laserskanningar blir enklare genom Geodatasamverkan. De har stor användning av geodata av olika slag när det gäller att förebygga och hantera översvämningar. Inom kommunen slipper man även diskutera med andra förvaltningar om hur de ska göra och vad det kommer att kosta att köpa in en viss information då den årliga avgiften för geografiska data är känd. Användningen av geodata breddas genom att den används i fler sammanhang och av fler förvaltningar. De ser även en viktig möjlighet att testa olika kombinationer av geodata, när man har tillgång utan extra kostnad. Flera upplever att de genom Geodatasamverkan kan utveckla sin verksamhet på ett sätt som de inte kunnat tidigare, som är till nytta i hela samhället. Då GIS/Kart-verksamheten ofta är mindre känd på andra förvaltningar, som skola, vård och omsorg, finns möjligheten att via Geodatasamverkan visa hur de kan utveckla sin verksamhet m.h.a. olika geodata, utan att behöva köpa in den specifikt.

Tillhandahållande

Sammanlagda leveranser till kommuner i samverkan/kommunalförbund

Lantmäteriet erbjuder möjligheten att slå samman flera geodatabeställningar till en leverans, för användning i kommunal samverkan. Dessa samleveranser kan beställas mot endast en avgift för hela den sammanslagna leveransen, kravet är att samtliga parter i den kommunala samverkan har licens för offentlig användning för den information som ingår i leveransen. Licensen kan vara tecknad antingen genom användaravtal för Geodatasamverkan, eller med Lantmäteriets vidareförädlare eller direkt med Lantmäteriet.

Sammanlagning av leveranser kan ske både för fastighetsinformation och för geografisk information.

Läs mer om vad som gäller för [sammanslagna leveranser](#).

Arbetet med att ta hem, lagra och distribuera geodata inom kommunen kräver planering. Många av dessa frågor som presenteras nedan kanske redan har behandlats i förra delen **Inför samverkansstart**. Gränsen mellan dessa två delar kan vara flytande.

Gå vidare och tänk igenom de följande påståendena/frågeställningarna.

Skall vem som helst inom kommunen kunna beställa geodata?

Vi rekommenderar att avdelningen för "Kart och GIS" hanterar detta.

Fundera på vilka rutiner ni skall ha för att hämta hem de geodata som efterfrågas.
- Vem hämtar? – Vilken uppdateringsfrekvens?

Skall kommunen ta hem all geodata som ingår i Geodatasamverkan och hur ofta?

Vi rekommenderar att till en början bara ta hem de geodata som ni behöver primärt för att er verksamhet och era system ska fungera. d.v.s. den geodata ni hade innan ni gick med i Geodatasamverkan.

OBS! Glöm inte andra förvaltningars användning!

Vissa typer av geodata innehåller mycket stora datamängder, ett exempel på detta är laserdata från Nationell höjdmodell, där både lagring och hantering kan bli ett problem.

Tänk också igenom vilken geodata som kommunen av kostnadsskäl inte har köpt tidigare men som man har behov av. Gå igenom [Produktutbudet](#) för att bekanta er med vad Geodatasamverkan ger tillgång till och utvärdera era nuvarande och framtida behov.

Se även över vilka behov ni har av aktualitet, d.v.s hur ofta geodata skall hämtas hem. Kontrollera behoven på kommunens samtliga förvaltningar (användare).

OBS! OBS! OBS!

Planering av vilken geodata som skall hämtas hem initialt bör redan vara genomtänkt i skedet **Planering samverkansstart**. Informera era systemleverantörer i god tid så att de kan planera för att eventuellt anpassa sina rutiner när ni går med i Geodatasamverkan

Var hämtar kommunerna de data från Lantmäteriet som ingår i Geodatasamverkan?

Från Lantmäteriet hämtar ni geodata på följande sätt:

Kontakta Geodatasupport: geodatasupport@lm.se

Geodataplatsen: <http://www.lantmateriet.se/Om-Lantmateriet/Samverkan-med-andra/Geodatasamverkan/Geodataplatsen/>

I samband med att ni säger upp enskilda leveransavtal med era vidareförädlare (systemleverantörer) för geodata från Lantmäteriet, se då till att motsvarande geodata beställs via Lantmäteriets geodatasupport eller att ni själva hämtar via [Geodataplatsen](http://www.lantmateriet.se/Om-Lantmateriet/Samverkan-med-andra/Geodatasamverkan/Geodataplatsen/). Detta för att ni inte ska få glapp i leveranserna av geodata. Geodataplatsen är Lantmäteriets "hämta-självlager" där ni som har avtal om Geodatasamverkan själva kan hämta data - när och hur ofta ni vill - utan att invänta leveranser eller fasta aviseringstillfällen.

Vilka geodata kan jag hämta från Lantmäteriets geodataplats?

De geodata som i dagsläget finns att hämta är GSD-Fastighetskartan, vektor, i formaten Shape eller MapInfo tab. Data uppdateras varje vecka. Vanligtvis sker detta varje helgfri måndag.

Var hämtar kommunerna geodata från övriga myndigheter som ingår i Geodatasamverkan?

Direkt från övriga myndigheter hämtar ni geodata genom att kontakta respektive myndighet

Vilka övriga myndigheter är det som levererar geodata inom Geodatasamverkan?

Det är Sjöfartsverket, SMHI*(Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut), SCB (Statistiska centralbyrån) och SGU (Sveriges geologiska undersökning).

*SMHI öppnar alla sina geodata från 1/1 2018 och ingår då ej som leverantör via Geodatasamverkan.

Mer information finns i Geodataportalen under metadatafliken om tillhandahållande, även kontaktinformation för respektive myndighet

Geodataportalen

Geodataportalen är en nationell ingång där du på ett enkelt och samlat sätt kan söka, hitta och titta på Sveriges geodata och tjänster från flera myndigheter och organisationer.

Geodata och tjänster som du hittar via portalen är lagrade hos respektive producent (myndighet) som ansvarar för tillhandahållandet av sina geodata.

Portalen innehåller *metadata*, det vill säga information som beskriver innehåll, tillgänglighet och kvalitet i datamängder och tjänster. Metadata gör det lättare att hitta och utvärdera om det är vad du söker och vill använda.

Geodataproducenterna beskriver och tillgängliggör sina geodata och tjänster via metadata. På så sätt kan du som användare få en överblick och möjlighet att utvärdera olika datateman.

Titta gärna på upplagda [Instruktionsfilmer](#) i hur du använder Geodataportalen, gör en sökning, filtrerar genom olika sökkriterier, använder kartan och får tips på hur du kan kombinera olika tjänster i ett antal exempelsamlingar.

Länk till Geodataportalen finns här: [Geodataportalen](#)

Öppna geodata

Lantmäteriet arbetar för att i större utsträckning göra kartor och geografisk information fritt tillgängliga och fria att använda - vi kallar det öppna geodata. På Lantmäteriets hemsida kan du hämta de kartor och den geografiska information som Lantmäteriet tillhandahåller som öppna geodata. Läs mer på länken [Öppna geodata](#).

Hur får jag tillgång till de geodatatjänster som ingår i Geodatasamverkan?

Respektive myndighet ansvarar för både sina geodata och tjänster

Geodatatjänster

Ett sätt att effektivisera kommunens egen administration av geodata är att använda och kombinera geodatatjänster (t.ex. wms-tjänster) där det är möjligt.

När ni använder geodatatjänster behöver ni inte fundera på hur ofta kommunen ska hämta hem geodata. De geodata som ingår i geodatatjänsten uppdateras av leverantören löpande

direkt från källan vilket ger en bättre aktualitet. Användningen av geodatatjänster leder till lägre kostnader för geodatahanteringen.

Geodatatjänster kan delas upp i visningstjänster och nedladdningstjänster. Nedladdningstjänster kan i sin tur delas upp i uttagstjänster och direktåtkomsttjänster.

Visningstjänst: En tjänst som gör det möjligt att visa, navigera, zooma in/ut, panorera och överlagra visualiserbara geodata samt visa förklarande information och relevant innehåll i metadata. Tjänsten kan vara enligt standarden WMS eller WMTS. Du kan koppla upp dig mot tjänsten i en GIS-programvara däremot kan du inte nyttja tjänsten i din webbläsare.

Direktåtkomsttjänst: En tjänst som gör det möjligt att få direkt åtkomst till kopior av hela geodamängder eller delar av sådana. Tjänsterna är av karaktären "fråga-svar" där konsumenten (användarens system) skickar ett tjänsteanrop med sökbegrepp eller urvalsparametrar över Internet och erhåller en lista med ett eller flera geografiska objekt som svar.

Nedladdningstjänst: En tjänst som gör det möjligt att ladda ned kopior av hela eller delar av geodamängden. Nedladdningstjänsterna kan bygga på standardprotokollet WCS från OGC och fungerar som en visningstjänst, men med möjligheten att ladda hem det data som tjänsten innehåller. De flesta GIS-programvarorna på marknaden har inbyggt stöd för WCS-standarderna.

Notera att vissa tjänster kräver inloggning. Kontakta då den myndighet som är ägare av tjänsten för behörighet och inloggningsuppgifter.

Kontaktuppgifter finns i metadatafliken i Geodataportalen.

Hur kopplar jag visningstjänster (WMS, WMTS) till kommunens kartsystem?

Olika kartsystem hanterar uppkoppling på varierande sätt. Kontrollera dokumentationen för ert kartsystem eller kontakta er systemleverantör

För att du ska kunna ansluta till visningstjänster så krävs det att du har ett GIS-program med stöd för WMS-, WMTS-tjänster.

I grova drag gör så här:

- Markera och kopiera tjänsteadressen (URL-adressen)
- Välj att lägga till en ny WMS-, WMTS-tjänst i ditt GIS-program
- Klistra in adressen
- Anslut till tjänsten

Ni behöver inloggningsuppgifter för att kunna koppla upp en WMS-, WMTS-tjänst som tillhandahålls av Lantmäteriet.

För mer information se i Geodataportalen under fliken distribution om uppgifter från myndigheterna om URL-adress för uppkoppling av visningstjänster.

Lantmäteriets geodatatjänster

I dagsläget har Lantmäteriet visningstjänster, nedladdningstjänster och direktåtkomsttjänster. För mer information om geodatatjänsterna och vilka tjänster som finns att tillgå se Lantmäteriets hemsida. Alla tjänsterna finns beskrivna med en produktbeskrivning och en teknisk beskrivning.

Länk till Lantmäteriets geodatatjänster finns här: [Lantmäteriets geodatatjänster](#)

Varför får jag två användarnamn med tillhörande lösenord när jag beställer inloggning till en geodatatjänst från Lantmäteriet?

Du får tillgång till både produktions- och verifieringsmiljön, och ett användarnamn till vardera miljön.

Vad är det för skillnad mellan produktions- och verifieringsmiljön hos Lantmäteriet beträffande geodatatjänster?

Produktionsmiljön är systemet med uppdaterade geodata för kundernas användning i sina färdiga applikationer eller sina färdiga system.

Verifieringsmiljön är systemet där ny funktionalitet, förändringar av information, m.m. implementeras först. Detta för att användarna ska kunna testa och anpassa sina applikationer eller system till förändringarna innan de kommer in i produktionsmiljön. Kundens test och utveckling får endast ske mot denna miljö.

Har Lantmäteriet samma användarnamn med tillhörande lösenord inom samma miljö för alla sina geodatatjänster?

Ja. När man beställer nya tjänster skickas automatiskt epost som beskriver vilka tjänster man använder.

Vi rekommenderar att epost-adressen är en gemensam brevlåda som någon ansvarig bevakar och ser till att information sprids till behövande.

Var hittar jag URL-strängen för t.ex. en visningstjänst från Lantmäteriet?

I den tekniska beskrivningen som finns på Lantmäteriets hemsida för respektive tjänst eller på geodataportalen.

Hur gör man för att använda Lantmäteriets visningstjänster t.ex. i kommunens interna tittskåp utan att dela ut användarnamn och tillhörande passord till kommunens tjänstemän?

I dagsläget är det bäst att etablera en WMS-server. Vilket kan göras i MapServer eller GeoServer som är de mest använda. Se i följande länk hur man gör det i [GeoServer](#).

Användningsfall

Som [goda exempel](#) har ett antal användningsfall och exempel på kombinationer av geodata tagits fram. Använd er av dessa goda exempelsamlingar på hur man kan kombinera de tjänster man hittar på portalen för att få fram delvis ny information. Här finns exempel på geodataanvändning för t.ex. säkrare samhällsplanering, blåljus/riskhantering och klimat/miljö.

Slutligen

Geodataguiden gör inte jobbet åt er, men vår förhoppning är att den skall vara en hjälprea och guida er in i Geodatasamverkan.

Tänk på att Geodataguiden inte innehåller en fullständig "palett" av frågor och svar som kan uppkomma inför ert beslut och er väg in i Geodatasamverkan. Den är tänkt att vara ett *Komma igång dokument*.

Nyttorna med Geodatasamverkan är något som ofta underskattas men är en faktor som kommer alla förvaltningar och hela kommunens verksamhet till godo. För att er start i Geodatasamverkan skall bli smidig är vikten av god planering och struktur en förutsättning.

Använd möjligheten att inhämta erfarenhet från de kommuner som redan gått med i Geodatasamverkan. Det finns kommuner med liknande förutsättningar som er som ni säkerligen kan kontakta.

Ni kan alltid kontakta er [Regionala Geodatasamordnare](#) för frågor ni undrar över.

För frågor om Lantmäteriets geodata och leveranser m.m. kan ni kontakta Geodatasupport@lm.se.

Mer information om Geodatasamverkan finns på www.geodata.se

Länkar och dokument

Här finns en samlad lista på länkar och dokument som antingen nämns i Geodataguiden eller har tagits fram som information i olika sammanhang.

[Om Geodatasamverkan](#) På Lantmäteriets hemsida

[Geodatasamverkan](#) På geodata.se

[FAQ om Geodatasamverkan](#) Vanliga frågor om Geodatasamverkan

[Användaravtal](#) Användaravtal för Geodatasamverkan

[Ansökningsblankett](#) Ansökningsformulär för att teckna användaravtal för Geodatasamverkan

[Geodataportalen](#) Kartvy och metadata

[Produktutbud](#) Geodata som ingår i Geodatasamverkan

[Information om Lantmäteriets tjänster](#)

[Geodatasupport](#) Beställning av Lantmäteriets geodata som ingår i Geodatasamverkan

[Geodataplatsen](#) Lantmäteriets "hämta-själv-lager" för er som är med i Geodatasamverkan

[Regional Geodatasamordnare](#) Kontaktuppgifter och geografiskt ansvarsområde